

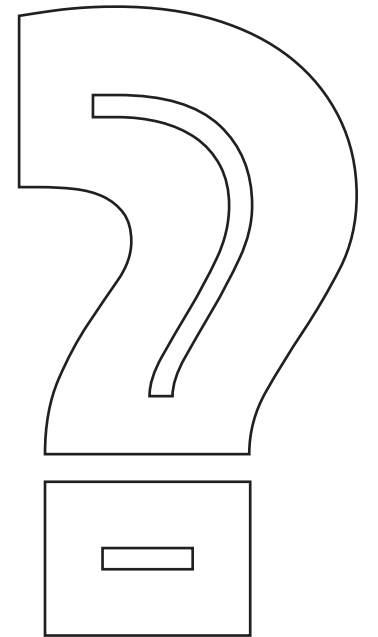

CO TO JEST OPERA ?

Słowo opera kojarzy się z różnymi dziedzinami życia. W ostatnim czasie najczęściej z popularną przeglądarką internetową. Często z niezbyt ambitnym serialem telewizyjnym zwanym „operą mydlaną”. Często o operze mówimy w kontekście budynku teatru muzycznego. A od tego już bardzo blisko do właściwego i pierwotnego znaczenia słowa opera, które z języka włoskiego oznacza „dzieło”. We współczesnym znaczeniu jest to dzieło łączące muzykę i śpiew, taniec z akcją sceniczną. Wśród tego gatunku można wyróżnić operę seria czyli operę poważną, operę buffa czyli operę z elementami komedii. Połączenie tych dwóch rodzajów to opera semiseria.

Opera seria

- opera poważna.
W operze seria muzyka dominuje nad słowem, zawiera ona liczne arie, często z akompaniamentem orkiestry. Libretto nawiązuje do poważnych tematów.

Przykład: „Łucja z Lamermoru” - Donizetti, „Halka” - Moniuszko.

Opera buffa

- nazwa pochodzi od włoskiego słowa buffone - błazen. To rodzaj opery, która wyłoniła się jako odrębny gatunek z zabawnych scenek z elementami komicznymi pomiędzy aktami włoskiej opery seria. Przykład: „Wesele Figara” - Mozart, „Cyrulik sewilski” - Rossini.

Opera semiseria

- opera półpoważna, gatunek pośredni, opera poważna z elementami komicznymi.

TWÓRCY OPERY

Włoscy kompozytorzy operowi należą do najbardziej znanych na świecie. Warto zapamiętać kilka nazwisk:

Za powstanie opery przyjmuje się rok 1607. To właśnie na początku XVII wieku włoski kompozytor **Claudio Monteverdi** wystawił operę „Orfeusz”. Monteverdi wprowadził do opery, oprócz popisów solowych (aria), także duety i tercety. Kolebką powstania opery jest Italia, a szczególnie takie miasta jak: Wenecja, Rzym, Neapol. Obok Włoch gatunek operowy rozwijał się również we Francji, Anglii i Hiszpanii, aż rozpowszechnił się na całą Europę, a potem cały świat. Choć gatunek operowy ściśle związany jest z Italią, nie można jednak pominąć innych, wybitnych kompozytorów z Francji (Georges Bizet, Claude Debussy), z Austrii i Niemiec (Wolfgang Amadeusz Mozart, Richard Wagner), z Rosji (Piotr Czajkowski, Siergiej Prokofiew) i oczywiście z Polski (Stanisław Moniuszko i współczesny kompozytor Krzysztof Penderecki).

Wolfgang Amadeusz Mozart
Austriacki kompozytor.
Pierwszy swój utwór skomponował w wieku 5 lat.

Aria
- popisowy utwór muzyczny, śpiewany przez jedną z głównych postaci występujących w spektaklu operowym - z akompaniamentem instrumentalnym.

Duet
- kompozycja przeznaczona dla dwóch śpiewaków, na dwa głosy. Może być samodzielnym dziełem lub częścią jednej z wielkich form muzycznych np.: opery, operetki.

Tercet
- zespół składający się z trzech wokalistów albo utwór muzyczny na trzy głosy wokalne.

Claudio Monteverdi
Włoski kompozytor, skrzypek i śpiewak. Wielki twórca oper. Jego „Orfeusz” z 1607 roku uznany jest za pierwsze dzieło operowe.

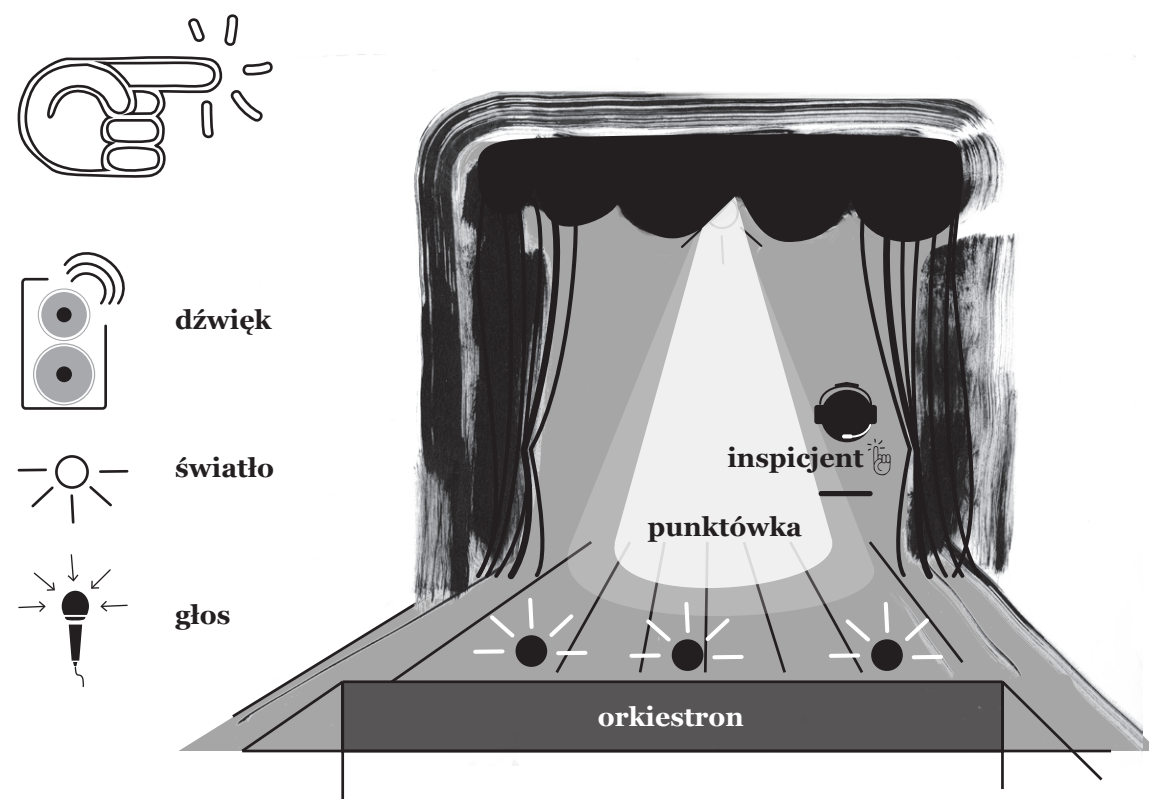
Giuseppe Verdi
Włoski kompozytor, autor wielkich oper, jak: „La Traviata”, „Don Carlos”, „Rigoletto”, „Aida”.

Gioacchino Rossini
Włoski kompozytor z I połowy XIX wieku. Szczególnie znane są jego opery komiczne: „Cyrulik sewilski”, „Włoszka w Algierze”, „Kopciuszek”.

Stanisław Moniuszko
Polski kompozytor, dyrygent, organista. Twórca pieśni, baletów i oper. Do najważniejszych należą: „Straszny dwór”, „Halka”, „Hrabina”.

Piotr Czajkowski
Kompozytor rosyjski. Najbardziej znany z komponowania baletów: „Jezioro łabędzie”, „Dziadek do orzechów”, „Śpiąca Królowna”, a także z oper: „Eugeniusz Oniegin”, „Mazepa”, „Dama pikowa”.

BUDYNEK TEATRU OPEROWEGO

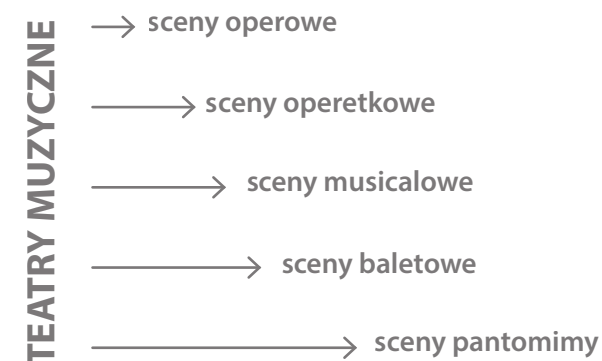
Przestawienia operowe wymagają specjalnych pomieszczeń i szczególnych warunków. Teatry operowe to duże, przestrzenne i monumentalne budowle. Jak w każdym teatrze, najważniejszym miejscem jest scena, a pod nią **orkiestron**: specjalne miejsce dla orkiestry i dyrygenta. Pod hasłem scena należy rozumieć również **kulisy, kieszenie sceniczne, zapadnie, maszynię** konieczną do montowania i zmian scenografii (**sztankiety**) oraz olbrzymie pomieszczenia, w których można składować wielkie elementy dekoracji. Scenę oświetlają białe i kolorowe światła, które umieszczone są w kilku miejscach: **dolna rampa, boczne oświetlenie sceny, górna rampa, mosty (oświetlenie z sufitu sceny).**

Jednym z najważniejszych reflektorów jest „**punktówka**”. Używana do oświetlenia solisty lub ważnego elementu dekoracji. Za sterowanie światłem w teatrze odpowiada – **oświetleniowiec**.
Drugim bardzo ważnym elementem jest **nagłośnienie**. Czasami dźwięk w teatrze jest przekazywany widzowi dzięki wzmocnieniu go przez mikrofon. Rozróżniamy kilka rodzajów mikrofonów: **mikroport, mikrofon bezprzewodowy, podwieszany mikrofon pojemnościowy**.

Orkiestron
- specjalne miejsce w teatrze przeznaczone dla orkiestry i dyrygenta.

Sztankiety
- specjalne podnośniki do podnoszenia i opuszczania dekoracji, umieszczone nad sceną.

Kurtyna
- element dekoracji teatralnej, wykonany z tkaniny (niekiedy drapowanej lub malowanej), służy do oddzielenia świata fikcyjnego (sceny) i rzeczywistego (widowni).

Za realizację dźwięku podczas przedstawienia odpowiedzialny jest realizator dźwięku, zwany **akustykiem**. Bardzo ważną osobą w teatrze jest **inspicjent**, który zasiada za pulpitem znajdującym się po prawej stronie sceny w kulisach. Pulpit inspicjenta to rodzaj „centrum dowodzenia” podczas spektaklu. To inspicjent rozpoczyna i kończy spektakl. Sprawdza czy wszyscy są gotowi do pracy i zajmują swoje stanowiska. Upewnia się, czy cały zespół jest gotowy do podniesienia kurtyny. Nadzoruje pracę zespołu technicznego, wypuszcza aktorów na scenę, dba o przygotowanie rekwizytów. Podczas spektaklu wszyscy muszą się bezwzględnie podporządkować poleceniom inspicjenta.

PUBLICZNOŚĆ

Bez publiczności, która zasiada na widowni żaden teatr nie ma sensu. Widownia w teatrach operowych często zbudowana jest piętrowo, z licznych łóż i balkonów. Dużą część teatru stanowią pomieszczenia, do których widz, na co dzień nie ma dostępu: **garderoby, charakterystornia, pracownie krawieckie i modniarskie, magazyny...** Od wielu lat opera „wychodzi” w przestrzeń publiczną. Widzowie mogą posłuchać i zobaczyć widowisko operowe w plenerze: w parkach, na dworcach, na jeziorze, itp.

ZADANIE NR 1 - NARYSUJ TO CO SŁYSZYSZ

WARTO WIEDZIEĆ!

Największe i najbardziej znane teatry operowe na świecie:

1. Metropolitan Opera House w Nowym Jorku (USA)	5. Opera Garnier w Paryżu (Francja)
2. San Francisco Opera (USA)	6. Teatr Bolszoi w Moskwie (Rosja)
3. Teatro alla Scala w Mediolanie (Włochy)	7. Teatr Wielki - Opera Narodowa w Warszawie (Polska)
4. Royal Opera House w Londynie (Wielka Brytania)	8. Sydney Opera House (Australia)

OSWÓJMY ORKIESTRĘ!

Zespoły muzyczne miały i mają różny skład osobowy i instrumentalny.

Do największych należy orkiestra!

To zespół muzyków, który składa się z kilku grup instrumentów:

- **smyczkowe** (kwintet – skrzypce I, II; altówki, wiolonczele, kontrabasy)
- **dętych drewnianych** (flety, oboje, fagoty, klarnet)
- **dętych blaszanych** (trąbka, waltornia, tuba)
- **perkusyjnych** (talerze, bębny, trójkąt, kotły)

FAGOT
instrument dęty
drewniany

SKRZYPCE
instrument
smyczkowy

TRĄBKA
instrument dęty
blaszany

KOTŁY
instrument
perkusyjny

Obserwując pracę muzyków orkiestrowych nasuwa się wiele pytań, w szczególności dotyczących ról i pracy dyrygenta.

Za pomocą batuty „kieruje” poszczególnymi grupami instrumentów tak, aby brzmiała ona jak jeden wielki instrument.

W operze orkiestra zajmuje szczególne miejsce pod proscenium w orkiestronie.

Dyrygent
- to osoba kierująca orkiestrą symfoniczną, operową lub kameralną, a także chórem i zespołem solistów. Jego zadaniem jest interpretacja utworu, przygotowanie orkiestry i śpiewaków do wykonania tak, aby uzyskać najlepszy efekt artystyczny.

Batuta
- to cienka, wydłużona pałeczka używana przez dyrygenta w celu wyraźniejszego i sugestywniejszego wskazywania tempa i dynamiki utworu.

Proscenium
- wystająca w kierunku widowni część sceny.

Orkiestron
- specjalne miejsce w teatrze przeznaczone dla orkiestry i dyrygenta.

WARTO WIEDZIEĆ!

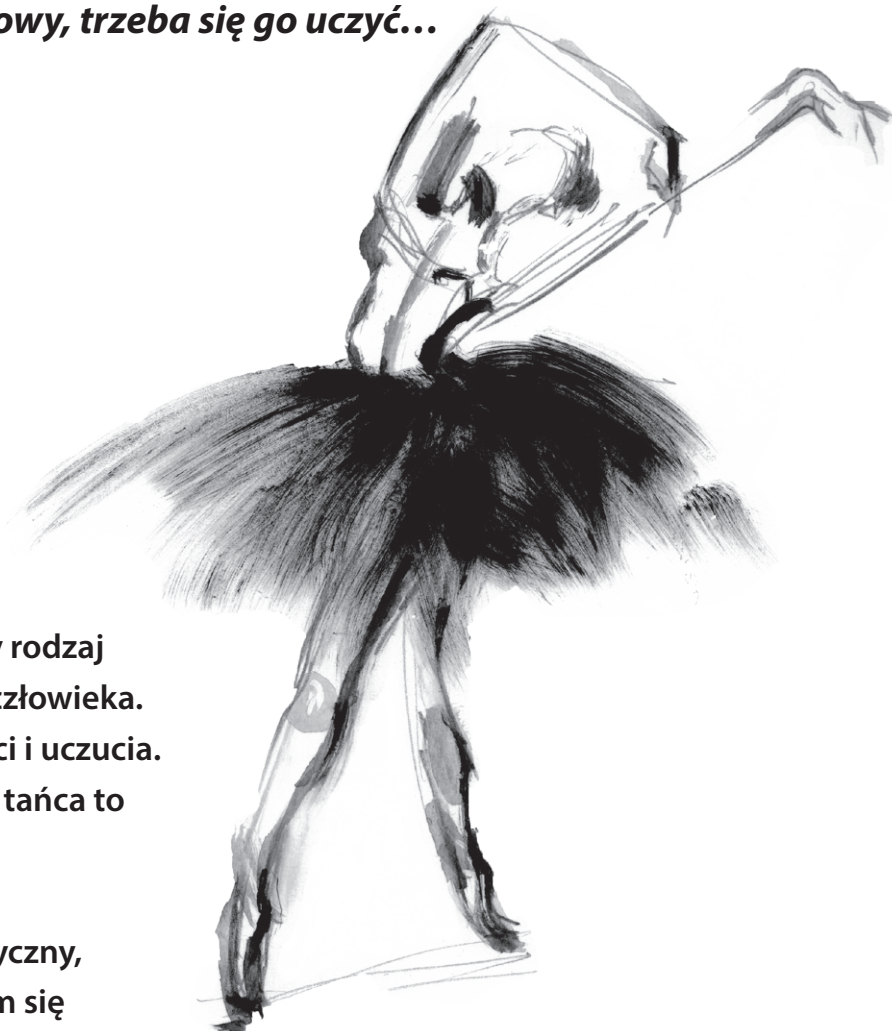
Smyczek – to element instrumentu smyczkowego, składa się z części drewnianej, „żabki” – śruby naciągowej oraz włosia. Włosie do smyczków pochodzi z końskiego ogona.

Trójkąt – instrument muzyczny należący do sekcji instrumentów perkusyjnych, inaczej nazywany trianłem.

ZATAŃCZYMY?

Taniec to sztuka bez reszty ogarniająca człowieka i otwierająca przed nim wymiar duchowy (...) taniec istniał zawsze, od prapoczątków, to właściwy język ludzkości... jest człowiekowi wrodzony jak mowa... to potrzeba, z którą się rodzimy, ale podobnie jak mowy, trzeba się go uczyć...

/Maurice Béjart/

Taniec to specyficzny rodzaj aktywności ruchowej człowieka. Wyraża określone treści i uczucia. Podstawowe składniki tańca to ruch i rytm.

Balet, czyli taniec klasyczny, najczęściej kojarzy nam się z lekkością i zwiewnością. Mało kto wie, jak wiele wymaga wysiłku. Jak długo trzeba ćwiczyć i powtarzać te same ewolucje, aby osiągnąć efekt oglądany na scenie. Taniec klasyczny ma na celu wykształcenie

harmonii i piękna tańca. Wyrabia on doskonałą dyscyplinę ruchową poprzez stałą konstrukcję lekcji, ćwiczenia przy drążku i na środku.

Balet w Polsce pojawił się już w XVI wieku za sprawą królowej Bony, która sprowadziła na dwór wawelski zespoły włoskich tancerzy. W następnych wiekach balet w Polsce należał do ulubionych rozrywek dworskich, zwłaszcza za panowania Władysława IV.

Do charakterystycznych atrybutów tancerek baletowych należą **pointy i tutu**.

Do najbardziej znanych baletów, w których wykorzystuje się technikę tańca klasycznego, można zaliczyć:

„Romeo i Julia” – Prokofiewa

„Giselle” – Adama

„Coppelia” – Delibesa

„Don Kichot” – Minkusa

„Spartakus” – Chaczaturiana

„Jezioro łabędzie” i „Dziadek do orzechów” – Czajkowskiego

Drążek

- drewniany lub metalowy drąg przytwierdzony do ściany lub podłogi. Służy do podtrzymywania podczas pierwszych kroków baletowych. Ćwiczenia przy drążku stanowią część każdej lekcji.

Pointy

- twarde baletki, które pozwalają na stawanie na czubkach palców.

Tutu

- inaczej zwane paczką lub naleśnikiem - to sztywna spódniczka baletnicy. Rodzaj kostiumu scenicznego.

WARTO WIEDZIEĆ!

Primabalerina – „pierwsza baletnica”. Tytuł nadawany najlepszej baletnicy, solistce w zespole baletowym. Osoba, którą cechuje wyjątkowa osobowość i charyzma, a także dyscyplina.

Michaił Barysznikow – wybitny, rosyjski tancerz, choreograf, aktor, reżyser filmowy i teatralny. W latach 70. przyjął obywatelstwo Stanów Zjednoczonych.

CO SŁYCHAĆ W OPERZE?

Czy każdy może śpiewać w operze?

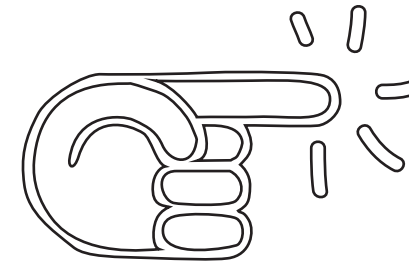
Głosy kobiece	Głosy męskie
sopran	tenor
mezzosopran	baryton
alt	bas

Głos ludzki to skomplikowany i delikatny instrument. Głos to vibracje wytwarzane przez struny głosowe człowieka, to dźwięki o określonej częstotliwości. **Sopran koloraturowy** - to najwyższy głos kobiecy. Za najtrudniejszą kobiecą operową partię koloraturową uważa się partię „Królowej Nocy” z opery Mozarta „Czarodziejski flet”.

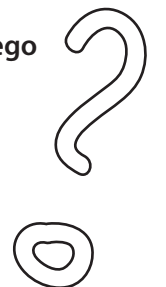
Wśród przesądów teatralnych królują zakazy, nakazy, ostrzeżenia, a także zapowiedzi. Dotyczą zachowań nie tylko aktorów, ale również widzów. Dlatego warto je poznać, aby nie przynieść pecha aktorowi. Wiele przesądów jest dziś traktowane zwyczajowo, nikt w nie do końca nie wierzy. Każdy aktor, śpiewak wie, że:

tylko perfekcyjne przygotowanie do spektaklu i opanowanie prowadzi do sukcesu.

WARTO WIEDZIEĆ!

1. ~ Na próbie generalnej nie klaska się, bo to oznacza brak oklasków na premierze.
2. ~ Udana próba generalna wróży nieudaną premierę. Na scenę nie powinno się wchodzić lewą nogą, skutek podobny jak wstanie lewą nogą.
3. ~ Aktorzy nie znoszą pawich piór, to one podobno przynoszą nieszczęścia.
4. ~ Na scenie nie wolno gwizdać, bo można zostać wygwizdanym na spektaklu.
5. ~ Plakat premiery w kolorach zielonych wróży powodzenie tytułu.
6. ~ Otwieranie parasola na scenie może przynieść pecha.
7. ~ Nie wolno przyszywać czegoś na założonym już kostiumie, bo zapomni się roli. W razie konieczności
8. ~ można to zrobić, ale tylko trzymając nitkę w zębach.
9. ~ Kiedy upadnie aktorowi tekst (śpiewakowi nuty) to należy je przydeptać.
10. ~ Aktorowi nie wolno kłaść scenariusza na łóżku, kanapie czy krześle, bo „położyć” rolę.
11. ~ Nie wolno zaglądać do lusterka aktorki, bo „wypatrzy” się jej urodę albo zabierze talent.
12. ~ Czerwona nitka w kostiumie chroni przed wszelkiego rodzaju urokami.

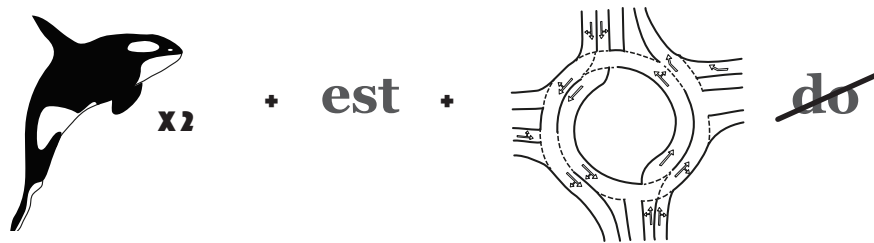
SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

ZADANIE 2 - ROZWIĄZ REBUS!

1.

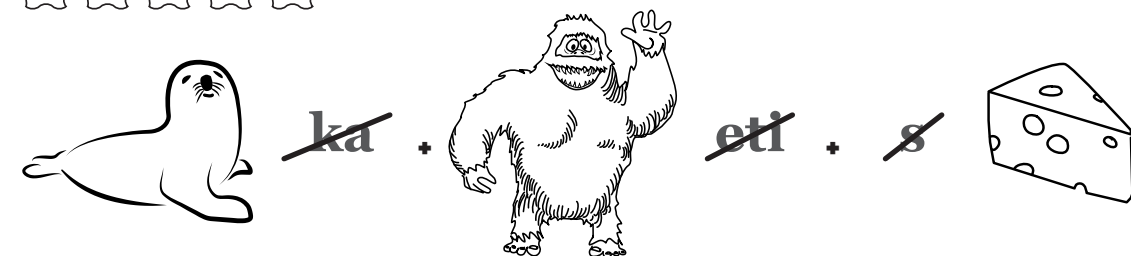
2.

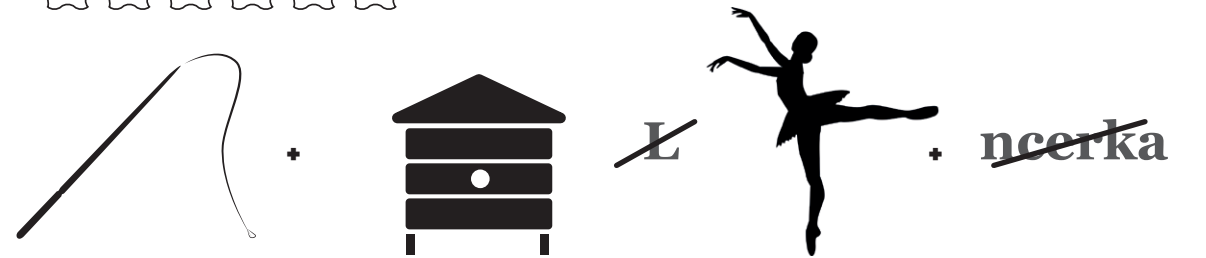
3.

4.

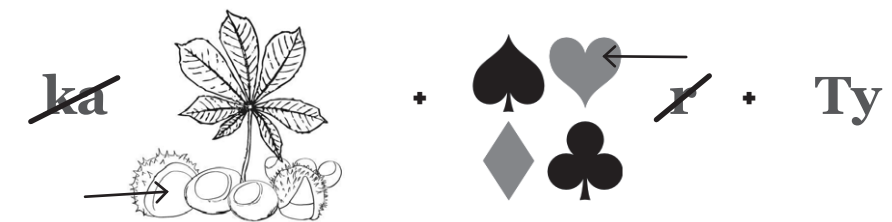
5.

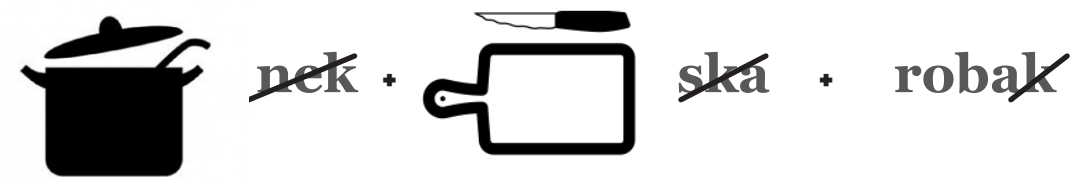
6.

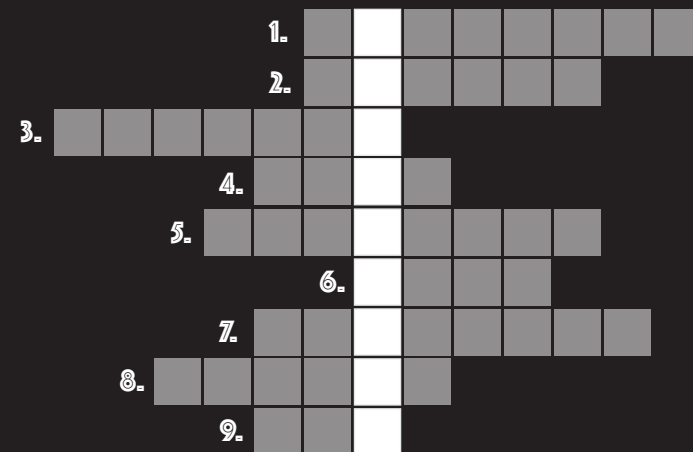
7.

8.

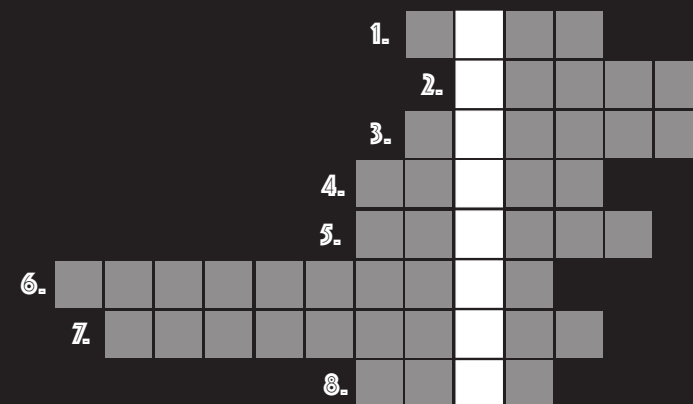

ZADANIE 3 - ROZWIĄŻ KRZYŻOWKĘ!

1. Smyczkowy instrument muzyczny
2. Buty dla primabaleriny
3. Rodzaj głosu męskiego
4. Kostium baletowy
5. Scenariusz opery
6. Solowy fragment opery
7. Taniec i rodzaj muzyki pochodzący z Kuby, rozpowszechniony przez Bizeta
8. Rodzaj głosu damskiego
9. Najniższy głos męski

HASŁO: _____

1. Kompozycja na dwa głosy
2. Instrument dęty blaszany
3. Kompozycja na trzy głosy
4. Włoski kompozytor, autor opery „Aida”
5. Atrybut dyrygenta
6. Część sceny
7. Reżyser tańca
8. Strój dyrygenta i muzyków orkiestrowych

HASŁO: _____

SPRAWDŹ SWOJĄ WIEDZĘ

ZESZYT ĆWICZEŃ_ CO SŁYCHAĆ W OPERZE?

OPRACOWANIE MERYTORYCZNE_Monika Michałek - Brzegowska

OPRACOWANIE GRAFICZNE_Alicja Wańczyk

KOORDYNACJA PROJEKTU_Mira Wiktorowska

DRUK_GOLDRUK_Nowy Sącz

ZESZYT POWSTAŁ W RAMACH PROJEKTU „DOSTĘPna_TRANS-OPERA”

WYDAWCA I ORGANIZATOR WYDARZEŃ

Małopolskie Centrum Kultury SOKÓŁ

Instytucja Kultury Województwa Małopolskiego

Ul. Długosza 3, 33-300 Nowy Sącz

tel. 18 448 26 10

www.mcksokol.pl

2016

SOKÓŁ
Małopolskie Centrum Kultury
INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

MAŁOPOLSKA

**[KULTURA
DOSTĘPNA**

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

						
<p>BY-SA Ten utwór możesz za darmo:</p>	<p>kopiować</p>	<p>zmieniać i remiksować</p>	<p>rozpowszechniać</p>	<p>przedstawiać i wykonywać</p>	<p>ale musisz udostępnić go na tej samej licencji</p>	<p>i musisz oznaczyć autora oryginału</p>

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 Polska - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja. Jest to licencja używana przez Wikipedię i jej siostrzane projekty. <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/>